

1

We krijgen niet allemaal wat ons toekomt. Veel momenten die een leven een andere wending kunnen geven – een gesprek met een onbekende op een schip bijvoorbeeld – zijn een kwestie van puur geluk. En toch schrijft niemand je een brief of kiest hij jou uit als biechtvader zonder dat daar een goede reden voor bestaat. Dat is iets wat ik van haar heb geleerd: je moet klaar zijn voor dat moment van geluk hebben. Je moet je pionnen vooruitzetten.

Toen mijn dag kwam, was het zo warm dat zich onder mijn oksels maantjes van zweet hadden gevormd op de blouse die de schoenenwinkel al zijn werknemers verschaftte. ‘Maakt niet uit welke maat,’ zei de vrouw, terwijl ze haar gezicht met een zakdoekje depte. Mijn schouders deden pijn en mijn vingertoppen voelden ruw aan. Ik staarde haar aan; door het zweet had het blonde haar op haar voorhoofd de kleur van een dode muis aangenomen. Londense hitte; ze kan geen kant uit. Ik wist het nog niet, maar dit was de laatste klant die ik ooit zou helpen.

‘Pardon?’

‘Ik zei dat alle maten goed zijn,’ zei de vrouw met een zucht.

Het was bijna sluitingstijd, hetgeen betekende dat alle kruimeltjes droge huid – tenenkaas, noemden we dat – uit het tapijt zouden moeten worden gezogen. Cynth zei altijd dat we een hele voet konden maken van al die kleine stukjes, een gedrocht dat in zijn eentje de horlepiep kon dansen. Ze hield van haar werk bij Dolcis Shoes, en ze had mij aan mijn baan daar geholpen, maar ik verlangde na een uur op mijn werk alweer naar de koelte van mijn kamer, mijn goedkope schriften, mijn potlood dat naast het smalle bed op me lag te wachten. ‘Je moet een beetje vrolijker kijken, meisje,’ fluisterde Cynth vaak. ‘Je werkt niet bij de begrafenisonderneming hiernaast.’

Ik liep naar de voorraadruimte, waar ik me vaak verstopte, in-

middels immuun voor de ongezonde geur van rubberzolen. Ik had zin om daar zwijgend tegen de muur van dozen te gaan staan schreeuwen.

‘Wacht! Hé, wacht,’ riep de vrouw me na. Toen ze zeker wist dat ze mijn aandacht had, boog ze zich voorover en trok haar versleten schoen uit. Ik zag een voet die geen tenen had. Geen enkele. Een gladde stomp, een hompje vlees dat onschuldig op het verschoten tapijt rustte.

‘Snap je?’ zei ze op verslagen toon, terwijl ze ook haar andere schoen uittrok en nog een voet in dezelfde staat liet zien. ‘Ik... ik stop gewoon papier in de neuzen, dus het maakt niet uit welke maat je me laat passen.’

Ik ben dat beeld nooit vergeten: de Engelse vrouw die me haar voeten zonder tenen toonde. Misschien dat het me op dat moment afkeer inboezemde. Er wordt altijd gezegd dat jongeren slecht tegen lelijkheid kunnen, dat ze nog niet hebben geleerd om hun geschoktheid te verbergen. Maar zo jong was ik niet meer: zesentwintig. Ik weet niet meer precies wat ik op dat moment deed, maar ik herinner me wel dat ik het Cynth vertelde toen we op weg waren naar de flat die we deelden, vlak bij Clapham Common; ze slaakte een opgewonden kreet van afschuw bij de gedachte aan die voeten zonder tenen. ‘Heksje Horrelvoet!’ schreeuwde ze. ‘Ze gaat je pakken, Delly!’ Om er met een optimistisch pragmatisme aan toe te voegen: ‘In elk geval passen alle schoenen haar.’

Misschien was de vrouw een heks die de richting van mijn levenspad veranderde. Ik denk van niet; het was een andere vrouw die dat deed. Maar haar aanwezigheid lijkt wel het macabere eind van dat hoofdstuk van mijn leven te zijn. Herkende ze haar eigen kwetsbaarheid in mij? Bezaten zij en ik allebei een leegte, een gat dat we alleen konden vullen met papier? Ik weet het niet. Misschien zocht ze inderdaad alleen maar nieuwe schoenen. Toch is ze in mijn hoofd iemand uit een sprookje geworden, omdat ze verscheen op de dag dat alles veranderde.

Sinds ik vijf jaar daarvoor per schip uit Trinidad in Engeland was aangekomen, had ik op veel banen gesolliciteerd zonder ooit een reactie te krijgen. Toen de trein uit Southampton Waterloo Station

in was gereden, had Cynth de schoorstenen van huizen aangezien voor die van fabrieken, de belofte van werk in overvloed. Het was een belofte die maar moeizaam werd ingelost. Ik fantaseerde vaak dat ik ontslag nam bij Dolcis en had zelfs een keer gereageerd op een advertentie van een grote krant die een koffiejuffrouw zocht. Met mijn opleiding en zelfrespect zou ik er thuis nooit over hebben gepeinsd om wie dan ook koffie te serveren, maar Cynth had gezegd: ‘Een blinde, stokdove, hinkende kikker zou dat werk nog kunnen doen, en toch geven ze je die baan niet, Odelle.’

Cynth, met wie ik op school had gezeten en naar Engeland was vertrokken, was verliefd geworden op twee dingen: schoenen en haar verloofde Samuel, die ze in onze kerk vlak bij Clapham High Street had leren kennen. (Sam bleek een echte bonus te zijn, want de kerk zat normaal gesproken vol met oude besjes die continu zeiden dat vroeger alles beter was.) Omdat Cynth hem in haar leven had, voelde ze minder behoefte om los te breken dan ik, en dat leidde nogal eens tot spanningen tussen ons. Ik verklaarde vaak dat ik er niet meer tegen kon, dat ik anders was dan zij, en dan zei ze: ‘O, zeker omdat ik dom ben en jij zo slim?’

Ik had vaak gebeld naar aanleiding van advertenties waarin stond dat ervaring onbelangrijk was, en dan klonken de mensen heel aardig, maar als ik dan in levenden lijve voor ze stond, bleek de baan wonder boven wonder steeds vergeven te zijn. Je kunt het waanzin noemen, je kunt het mijn zoektocht naar een rechtvaardige erfenis noemen, maar ik gaf niet op. De laatste advertentie – en de beste die ik tot dan toe had gezien – was voor een betrekking als typiste bij het Skelton Institute of Art, een gebouw vol pilaren en zuilengangen. Ik was er al eens geweest, op mijn maandelijkse vrije zaterdag. Ik had de hele dag door de zalen gedwaald, was van Gainsborough naar Chagall gedrenteld, via etsen van William Blake. In de metro op weg naar huis in Clapham staarde een klein meisje me aan alsof ik een schilderij was. Ze wreef met haar kleine vingertjes over mijn oorlel en vroeg aan haar moeder: ‘Geeft dat af?’ Haar moeder berispte haar niet; ze keek alsof ze het liefst had dat de oorlel zelf voor het antwoord zorgde.

Ik was niet voor niets de strijd met de jongens aangegaan om cum laude af te studeren in Engelse literatuur aan de universiteit

van West-Indië. Ik had me niet voor niets in mijn oor laten knijpen door een klein meisje in een metrowagon. Thuis had het Britse consulaat me de eerste prijs voor studenten uit het Gemeenebest toegekend voor mijn gedicht 'Caribische spinlelie'. Sorry, Cynth, maar ik was niet van plan om de rest van mijn leven schoenen aan de voeten van bezwete assepoesters te schuiven. Er vloeiden natuurlijk tranen, voornamelijk op mijn ingezakte kussen. Ik voelde de druk van mijn verlangen in mijn lichaam stollen. Ik schaamde me ervoor, maar toch was dat wie ik was. Ik had grotere dingen voor ogen, en ik wachtte al vijf jaar. In de tussentijd schreef ik wraakgedichten over het Engelse weer en diste ik tegen mijn moeder de leugen op dat Londen het einde was.

De brief lag op de mat toen Cynth en ik thuiskwamen. Ik schopte mijn schoenen uit en bleef stokstijf in de gang staan. Het poststempel was Londen w.1, het middelpunt van de wereld. De victoriaanse tegels onder mijn blote voeten voelden koud aan; ik wriemelde met mijn tenen op het bruin en blauw. Toen stak ik een vinger onder de omslag van de envelop en trok hem omhoog als een kapot blad. Het was het briefhoofd van het Skelton Institute.

'Nou?' vroeg Cynth.

Ik reageerde niet. Met een nagel in het bloemenbraille van het Anaglypta-behang van onze huisbaas gedrukt, las ik de brief geschrokken door.

Het Skelton Institute
Skelton Square
Londen, w.1

16 juni 1967

Geachte juffrouw Bastien,

Dank u voor uw sollicitatiebrief en curriculum vitae.

Een mens kan alleen maar hopen dat hij gedijt in de omstandigheden waar het leven hem mee opzadelt. Het is duidelijk dat u een begaafde jonge vrouw bent, ruimschoots gewapend voor

de strijd. Derhalve nodig ik u met veel genoeg uit om voor een proefperiode van een week de rol van typiste op u te nemen.

Er valt veel te leren, en het meeste daarvan zult u alleen moeten doen. Mocht deze regeling u schikken, bericht u me dan per kerende post of u op het aanbod ingaat en dan zullen we van daaruit verder kijken. Het beginsalaris bedraagt tien pond per week.

Met de allerbeste wensen,

Marjorie Quick

Tien pond per week! Bij Dolcis verdiende ik maar zes pond. Vier pond zou een wereld van verschil maken, maar het ging me niet eens om het geld. Het ging erom dat ik een stap dichterbij de buurt was gekomen van wat ik als 'belangrijke zaken' beschouwde: cultuur, geschiedenis, kunst. De handtekening was in dikke zwarte inkt, met een extravagante M en Q, van een bijna barokke grandeur. De brief rook vaag naar een ongewoon parfum en had ezelsoren, alsof Marjorie Quick hem een paar dagen in haar handtas had bewaard, voordat ze uiteindelijk had besloten hem op de bus te doen.

Vaarwel schoenenwinkel, vaarwel saai werk. 'Ik heb de baan,' fluisterde ik tegen mijn vriendin. 'Ze willen me. Jemig, ik heb hem!'

Cynthia slaakte een kreet en omhelsde me. 'Hoera!'

Er ontsnapte me een snik.

'Het is je gelukt!' vervolgde ze, terwijl ik de geur van haar hals inademde, als de lucht na een onweersbui in Port of Spain. Ze pakte de brief en zei: 'Marjorie Quick. Wat een rare naam.'

Ik was te blij om te reageren. Druk je nagel maar in die muur, Odelle Bastien; scheur dat bloemetjesbehang maar kapot. Maar ik vraag me af, na wat er allemaal is gebeurd, na alle moeilijkheden die het je heeft bezorgd, of je het opnieuw zou doen. Zou je op maandag 3 juli 1967, om vijf voor halfnegen 's ochtends, met je hand je nieuwe hoedje rechtzettend en met je Dolcis-schoenen aan je voeten, weer je opwachting maken bij een vrouw die Marjorie

Quick heet om voor tien pond per week in het Skelton te gaan werken?

Ja, ik zou het zo weer doen. Omdat ik Odelle was en Quick Quick. En omdat het dwaasheid is om te denken dat je een ander pad had kunnen nemen.

Ik had verwacht in een atrium vol ratelende typistes te komen werken, maar ik was alleen. Veel personeelsleden waren weg, op vakantie naar exotische oorden als Frankrijk, nam ik aan. Iedere dag liep ik de stenen treden op naar de brede deuren van het Skelton, waar met gouden letters ARS VINCIT OMNIA op het glas stond geschilderd. Met mijn handen op 'vincit' en 'omnia' duwde ik de deuren open en betrad een ruimte die rook naar oud leer en boenwas, met rechts een lange ontvangstbalie, met daarachter een muur vol postvakjes met de ochtendpost er al in.

Het uitzicht vanuit de kamer die ze me hadden toegewezen, was verschrikkelijk, een zwart beroete stenen muur, en als je naar beneden keek diep onder je een steeg, waar portiers en secretaresses van een belendend gebouw op een rijtje stonden te roken. Ik kon niet horen wat ze zeiden, ik kon alleen hun lichaamstaal bestuderen, het ritueel van een zak waarop werd geklopt, hoofden die zich naar elkaar toe bogen als voor een kus terwijl de aansteker werd opgehouden en de sigaret werd aangestoken, een been dat koket naar achteren werd gestoken en tegen een muur geplaatst. Het was een verscholen plek.

Skelton Square lag weggestopt achter Piccadilly Circus, aan de kant van de rivier. Het bestond al sinds de tijd van koning George III en had tijdens de Blitz geluk gehad. Achter de daken kon je het geluid van het plein horen: het geronk van bussen, toeterende auto's en het klaaglijke geschreeuw van melkbezorgers. Een plek als deze, hartje West End, bezorgde je een vals gevoel van veiligheid.

Vrijwel die hele eerste week was de enige die ik sprak een meisje dat Pamela Rudge heette. Ze was de receptioniste en was er altijd; achter de balie las ze de *Express*, met haar ellebogen op het hout,

kauwgom kauwend, tot de hoge heren kwamen en ze de kauwgom in de prullenbak gooide. Met iets lijdzaams, alsof ze bij een moeilijke taak werd gestoord, vouwde ze de krant op als een stuk fijn kant en keek me aan. ‘Goedemorgen, Adele!’ zei ze dan met nadruk. Pam, eenentwintig jaar oud, was de laatste loot aan een stamboom van East Enders, met op haar hoofd een suikerspin die stijf stond van de lak, en zoveel zwarte eyeliner om haar ogen dat je er vijf farao’s blij mee had kunnen maken.

Ze was modieus, bewust sexy. Ik wilde ook zo’n pastelgroene mini-jurk, van die donkeroranje blouses met strikken om de hals, maar ik bezat niet genoeg zelfvertrouwen om mijn lichaam op die manier te tonen. Mijn flair zat opgesloten in mijn hoofd. Ik wilde haar kleur lippenstift, haar blusher, maar Engelse poeder verplaatste me naar vreemde, grijze gebieden waar ik eruitzag als een geestverschijning. Op de make-upafdeling van Arding & Hobbs op de Junction kon ik alleen dingen vinden die luisterden naar namen als ‘Buttermilk Nude’, ‘Blonde Corn’, ‘Apricot Bloom’, ‘Willow Lily’, en nog meer van die gezichtspoederrijmelarijen.

Ik kwam tot de conclusie dat Pamela iemand was die haar buik rond eten met cervelaatworst op Leicester Square als een geslaagd avondje uit beschouwde. Waarschijnlijk gaf ze haar loon uit aan haarlak en pulpromannetjes, maar was ze nog te stom om die zelfs maar te lezen. Misschien waren sommige van die gedachten van mijn gezicht af te lezen, want Pamela op haar beurt keek me iedere dag weer óf met grote ogen aan, alsof ze zich erover verbaasde dat ik het lef had steeds terug te komen, óf ze straalde een comateuze verveling uit bij het zien van mijn gezicht. Soms keek ze niet eens op als ik het blad van de ontvangstbalie opendeed en vlak bij haar rechteroor weer zachtjes liet vallen.

Toen Cynth een keer zei dat ik er en profiel beter uitzag, zei ik dat dat klonk alsof ik een muntstuk was. Maar achteraf zet ik toch vraagtekens bij mijn twee kanten, de guitige kant van me die ik waarschijnlijk aan Pamela liet zien, het wisselgeld dat niemand nog in zijn zak had gestoken. In werkelijkheid voelde ik me echter erg stijfjes afsteken bij een meisje als Pamela Bridge.

Ze kende geen andere ‘zwartjes’, vertelde ze me op de donderdag van mijn eerste week. Toen ik antwoordde dat ik die bena-

ming ook nog nooit had gehoord tot ik in Engeland kwam, keek ze me volkomen uitdrukingsloos aan.

Maar ondanks de stuntelige omgang met Pamela vond ik het heerlijk om daar te zijn. Het Skelton was het paradijs, het was Mekka en Pemberley; mijn mooiste droom die uitkwam. Een kamer, een bureau, een typemachine, Pall Mall 's ochtends als ik van Charing Cross kwam aanlopen, een boulevard van gouden licht.

Het behoorde tot mijn werkzaamheden om de aantekeningen uit te werken van geleerde heren van wie ik alleen hun bijna onleesbare handschrift zag, krabbels over bronzen beeldhouwwerken of reeksen linoleumsneden. Dat vond ik leuk om te doen, maar mijn voornaamste taak draaide om een brievenbak op mijn bureau die vol lag met brieven die ik moest uittikken en bij Pamela afgeven. Meestal waren het standaardbrieven, maar soms zat er een juweeltje tussen, een bedelbrief aan een of andere oude miljonair of verlopen Lady Nog Wat die op hun laatste benen liepen.

Geachte Sir Peter, het was me een groot genoegen dat ik in '57 het schilderij bij u op zolder aan Rembrandt heb kunnen toeschrijven. Zou u willen overwegen om de hulp van het Skelton in te roepen bij het catalogiseren van de rest van uw prachtige collectie?

enzovoorts. Brieven aan financiers en filmmagnaten waarin hun werd meegedeeld dat er een Matisse rondwaarde, of hun werd gevraagd of ze er prijs op stelden dat er een nieuwe zaal van het Skelton naar hen zou worden vernoemd, op voorwaarde dat we die konden vullen met hun kunstwerken.

De brieven werden grotendeels geschreven door de directeur van het Skelton, Edmund Reede. Pamela vertelde me dat hij in de zestig was en een kort lontje had. In de oorlog had hij iets te maken gehad met het terughalen van door de nazi's gevorderde kunst, maar meer wist ze niet. Bij mij riep de naam Edmund Reede iets typisch, intimiderend Engels op, door de kleermakers van Savile Row geklede mannen in herenclubs in Whitehall; biefstuk eten en op vossen jagen. Driedelig pak, gepommadeerd haar, het gouden

horloge van oudoom Henry. Ik kwam hem wel eens tegen op de gang en dan keek hij steevast verbaasd. Alsof ik naakt het gebouw in was gelopen. We hadden les gehad over mannen zoals hij – beschermde heren, rijke heren, heren die de pen ter hand namen en de wereld beschreven waarover wij dan moesten lezen.

Het Skelton was een beetje zoals die wereld, het was me geleerd om bij die wereld te willen horen – en door het typen van die brieven alleen al voelde ik me er ook dichterbij staan, alsof mijn hulp van onschatbare waarde was, alsof ik om een bepaalde reden was uitverkoren. Het mooiste was nog wel dat ik snel was. Dus zodra ik klaar was met hun brieven, smokkelde ik er hier en daar een uurtje tussen om mijn eigen werk te tikken – ik begon steeds opnieuw, verfrommelde de vellen papier en stopte de proppen in mijn handtas om geen bewijsstukken achter te laten in de prullenbak. Soms zat mijn tas boordevol wanneer ik naar huis ging.

Tegen Cynth zei ik dat ik al helemaal was vergeten hoe de voorraadruimte van Dolcis rook. ‘Net alsof je in een week tijd vijf jaar kunt kwijtraken,’ zei ik op vastberaden toon, dolenthousiast over mijn gedaanteverandering. Ik vertelde haar over Pamela en maakte grapjes over haar onbeweeglijke suikerspin. Cynth reageerde niet meteen, ze keek fronsend naar het ei dat ze voor me bakte in ons kleine flatje; het gasstel was onbetrouwbaar. ‘Ik ben blij voor je, Delly,’ zei ze toen. ‘Ik ben blij dat het zo goed gaat.’

Op de vrijdag van de eerste week, nadat ik Reedes brieven had uitgetikt, zat ik in een rustig halfuurtje te worstelen met een gedicht. Cynth had gezegd dat ze als huwelijkscadeau alleen maar ‘iets geschreven’s wilde – ‘want jij bent de enige die dat kan’. Ik was geroerd, maar zat er ook mee in mijn maag, en terwijl ik naar de typemachine staarde, dacht ik aan Sam en Cynth, die zichtbaar gelukkig met elkaar waren. Daardoor moest ik denken aan mijn eigen gemis; wel de voet, niet het glazen muiltje. Ook besepte ik daardoor dat ik al maanden worstelde met mijn eigen werk. Ik haatte elk woord dat uit me kwam, ik wist er geen leven in te blazen.

Net toen ik een zin in me voelde opkomen, liep er een vrouw de kamer in. ‘Dag, juffrouw Bastien,’ zei ze, en mijn idee smolt weg als sneeuw voor de zon. ‘Lukt het een beetje? Ik zal me even voorstellen. Ik ben Marjorie Quick.’

Ik stond zo snel op dat ik in mijn haast tegen de schrijfmachine aan stootte, en ze begon te lachen. ‘We zijn hier niet in het leger, hoor. Ga zitten.’ Mijn ogen schoten naar het gedicht op de rol en ik werd misselijk van angst dat ze om het bureau heen zou lopen en het zou zien.

Met uitgestoken hand liep Marjorie Quick op me af, met een snelle blik op de schrijfmachine. Ik schudde haar de hand en hoopte met heel mijn hart dat ze niet verder dan de zijkant van het bureau zou komen, wat ze gelukkig ook niet deed. Ik rook de sigarettengeur die om haar heen hing, vermengd met een muskusachtig, mannelijk parfum dat ik herkende van haar brief en waarvan ik later ontdekte dat het Eau Sauvage heette.

Marjorie Quick was klein en tener, met een kaarsrechte rug, en bij haar manier van kleden vielen Pamela’s inspanningen totaal in het niet. Een wijde zwarte broek die onder het lopen opbolde als een matrozenbroek. Een lichtroze zijden blouse waar ze losjes een grijze satijnen stropdas in had gestopt. Ze leek rechtstreeks uit Hollywood te komen met haar korte, grijzende krullen en haar wangen die leken gebeeldhouwd uit volmaakt honingkleurig hout. Ik schatte haar begin vijftig, maar ze leek in niets op andere vrouwen van in de vijftig die ik kende. Ze had een scherpe kaaklijn en straalde een en al glamour uit.

‘Hallo,’ zei ik. Ik kon mijn ogen niet van haar afhouden.

‘Nog problemen?’ Quick leek hetzelfde te voelen, want ze fixeerde me met haar donkere ogen, terwijl ze op mijn reactie wachtte. Ze leek een beetje opgewonden, zag ik. Op haar voorhoofd parelden zweetdruppeltjes.

‘Problemen?’ herhaalde ik.

‘Mooi zo. Hoe laat is het?’ Hoewel er een klok achter haar hing, draaide ze zich niet om.

‘Bijna halfeen.’

‘Lunchtijd dus.’